דמייתי לה בק"ו כו'. ומפקדון לא נעי למילף דאי בתמה מלינו איכא למיפרך שכן נוהג באנשים ובנשים ול"מ גמר לה מג"ש דתחטא תחטא כרבי שמעון לקמן בפירקין (דף לד.): **מההיא** אין. פי' יש להוכיח מההיא דלרבנן אית להו דון מינה ואוקי באתרה אבל לר' מאיר דאית ליה דון מינה ומינה אין להוכיח מההיא אלא מהך דהכא דההיא איכא למימר דטעמא דר"מ משום דליף פקדון בק"ו מעדות שלא עשה בו נגיש כאנשים וחייב בו בין מפי עצמו בין מפי אחרים פקדון לכ"ש ודיו לבא מן הדין להיות כנדון מה עדות מפי אחרים דוקא בג"ד אף פקדון כך ולכא למימר שבועת בטוי תוכיח שעשה בו נגיש כאנשים ופטר בו מושבע מפי אחרים דמה לשבועת בטוי שכן לא עשה בו מזיד כשוגג דכתיב ביה ועלם ומי לא הוה ביה פירכא הוה אמינא דשבועת בטוי גופיה נילף מקל וחומר מעדות לחייבו מושבע מפי אחרים:

ואין חייבין על שגגתה גרידתא. פי' בקונטרס בריש פירקין שבכתו העדות ומס תאמר תיפוק ליה דבקושטא קמשתבעי וי"ל כגון דאמרי שבועה שלא ידענו או לא ראינו לך שום עדות ומ"ת אכתי מה שייך הא לדרב כהנא ורב אסי דאמרי הכא היינו טעמא לפי שאינן ראוים להעיד והוו להו כקרובים או פסולים וי"ל דלא דמי דאינהו נפקי מוהוא עד כדפירש בקונטרס בריש פרקא דמשמע והוא ראוי להעיד אבל הכא קרינן בהו והוא עד דראוין להעיד אם אם היו זוכרין ועוד יש לומר שגגתה גרידתא שבבורים שמותרים לגמרי ליתבע לשקר:

משביע אני עליכם ואמרו אמן. אליבא דר"מ אמי דחייב חוץ לג"ד במושבע מפי עצמו ולכך איצטריך למיתני ואמרו אמן דהוי כמוליא שבועה מפיו ותנא כל עניני מושבע מפי עצמו דאי לרבנן איירי בג"ד למה לי ואמרו אמן דהוי כמוליא שבועה מפיו תיפוק ליה דאפי' מפי אחרים חייב ק"ו אפי' כרבנן ונקט ואמרו אמן כדי לקבל וה"כ אם אמרו אמ"כ אין אנו יודעים לך עדות וסיפא נמי דקתני השביע עליהם ה' פעמים חוץ לג"ד כו' אמינא נמי כרבנן דלרבנן נמי לא בעינן שבועה בג"ד אלא הכפירה דאהגדה דוקא קפיד קרא דלהוי נמקום הראוי להגדה והשתא ניחא דבגמ' משמע דהא דדרשינן מלאמת לחייב על כל אחת ואחת דע"כ מיבעי ליה למידרשה ואמי נמי לרבנן ואי

אמר להו רב פפא אי מפקדון גמרי לה רבנן דכולי עלמא לא פליגי דדון מינה ומינה אלא היינו טעמא דרבנן [ד]דמייתו לה בקל וחומר ומה מפי אחרים חייב מפי עצמו לא כל שכן ומדמייתו לה בקל וחומר דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה מושבע מפי אחרים בב"ד אין שלא בב"ד לא אף מושבע מפי עצמו בפני ב"ד אין שלא בפני ב"ד לא אמרו ליה רבנן לרב פפא מי מצית אמרת דלאו בדון מינה ומינה פליגי [ה]והתנן גבי פקדון שבועת הפקדון נוהגת באנשים ובנשים ברחוקין ובקרובין בכשרין ובפסולין בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אינו חייב עד שיכפור בו בב"ד דברי ר"מ וחכ"א בין מפי עצמו ובין מפי אחרים כיון שכפר בו חייב מושבע מפי אחרים בפקדון מנא להו לרבנן דחייב לאו דגמרי לה מעדות ושמע מינה בדון מינה ומינה פליגי מההיא אין מהא ליכא למשמע מינה: וחייבין על זדון השבועה: מנהני מילי [ו]דתנו רבנן בכולן נאמר בהן ונעלם וכאן לא נאמר בה ונעלם [א]לחייב על המזיד כשוגג: ועל שגגתה עם זדון העדות: ה"ד שגגתה עם זדון העדות א"ר יהודה אמר רב [ז]באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן אם לא: [ב]ואין חייבין על שגגתה גרידתא: לימא תנינא [ח]לדרב כהנא ודרב אסי לא אע"ג דתנן איצטריך ס"ד אמינא הכא הוא דלא כתיב ונעלם דבעינן שוגג דומיא דמזיד אבל התם דכתיב [ט]ונעלם אפילו שגגתה כל דהו קמ"ל: **מתני'** [י]שבועת העדות כיצד אמר לשנים בואו והעידוני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות או שאמרו לו אין אנו יודעין לך עדות משביע אני עליכם ואמרו אמן הרי אלו חייבין [יא]השביע עליהם חמש פעמים חוץ לב"ד ובאו לב"ד והודו פטורין [יב]כפרו חייבין על כל אחת ואחת [יג]השביע עליהן ה' פעמים בפני ב"ד וכפרו אינן חייבין אלא אחת אר"ש מה טעם [יד]הואיל ואינם יכולין לחזור ולהודות [טו]כפרו שניהן כאחד שניהן חייבין בזה אחר זה הראשון חייב והשני פטור [טז]כפר אחד והודה אחד הכופר חייב [יז]היו שתי כיתי עדים [יח]כפרה הראשונה ואח"כ כפרה השניה שתיהן חייבות מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתיהן: **גמ'** אמר שמואל [יט]ראוהו שרץ אחריהן אמרו לו מה אתה רץ אחרינו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות פטורין עד שישמעו מפיו מאי קא משמע לן תנינא [כ]משילח ביד עבדו או שאמר להן הנתבע משביע אני עליכם שאם אתם יודעין לו עדות שתבואו ותעידוהו הרי אלו פטורים עד

אמר להו רב פפא אי מפקדון. הוו מייתי רבנן מפי עצמו לשבועת העדות הוו מחייבי ליה אפילו שלא בבית דין כי אתם דלכולי עלמא דון מינה ומינה אית לן והאי דלא מחייבו אלא בבית דין משום דלאו בגזירה שוה משבועת הפקדון גמרי לה אלא משבועת העדות גופה מקל וחומר מה מושבע מפי אחרים חייב בעדות כדכתיב (ויקרא ה) ושמעה קול אלה מפי עצמו מבעוה: **לאו דגמרי לה מעדות.** דהא בפקדון אשר ישבע עליו לשקר כתיב (שם) משמע מפי עצמו והכא ליכא למידן ק"ו דודאי מושבע מפי עצמו חמור ממושבע מפי אחרים אלא מגזירה שוה גמרי לה מעדות ומדמייב בבית דין ושלא בבית דין אלמא דון מינה ואוקי באתרה סבירא להו מאחר שהבאת מפי אחרים לכלל שבועת הפקדון העמידהו בתורת שבועת הפקדון שאין שבועה בג"ד מפורש בה: **מההיא אין.** מהיא ודאי שמעינן להו לרבנן דון מינה ואוקי באתרה אבל מהיא פלוגתא לא הוה שמעינן ליה: **כגון נאמר ונעלם.** בכל הכתובים בקרבן עולה ויורד כגון שבועת בטוי וטומאת מקדש נאמר ונעלם (ויקרא ה): **וכאן.** בשבועת העדות לא נאמר: **לימא תנינא לדרב כהנא ורב אסי.** דהיכא דשבור ליתבע באמת אינו חייב ואמאי איסתפקא להו דאיצטריך רב למימר להו לבך אנסך: **אע"ג דתנן.** האי גבי עדות איצטריך רב למימר נמי גבי בטוי: **שגגה כל דהו.** ואפי' אונס בלבו ויחייב: **מתני' או שאמרו לו.** בלא שבועה אין אנו יודעין לך עדות ואמר להם משביעני עליכם שיהא אמת מה שאמרתם ואמרו אמן חייבין אבל אם שתקו אחר השבועה אין כאן קבלת שבועה: **וכאו לב"ד והודו פטורין.** ואפילו כפרו חוץ לב"ד על כל שבועה שאין כפירה חוץ לב"ד כדמפרש בגמרא [לב.]: **כפרו.** בבית דין חייבין על כל אחת ואחת דכפירה אבולה קיימא וילפינן מקרא והיה כי יאשם לאחת מאלה (ויקרא ה) לחייב על כל אחת ואחת [לב.]: **מה טעם.** אין חייבין אלא אחת אפילו שתקו וכפרו לבסוף ולא אמרינן כפירה קיימא אבולהו: **הואיל ואין יכולין לחזור ולהודות.** אילו כפרו בראשונה הואיל ובב"ד הם שוב לא היו ראוין להעיד שכבר הגידו שאינן יודעין לו עדות ושוב אינו חוזר ומגיד הלכך אע"ג דלא כפרו אלא בסוף כל השבועות היו בטעלה חוץ מן הראשונה שאם [ז]שתקו בראשונה כפירה היא שוב אינן ראוים להשביען ואם אינה כפירה הרי מושבעין ועומדין ומה זה שבועה על שבועה ועל כרחך כי כתב לאחת לחייב על כל אחת ואחת משבועה חוץ לב"ד וכפרו בב"ד כתב דשבועות דחוץ לב"ד שהיה משביען שיבואו לב"ד ויעידו לא יצאו בטלה ולאויות לחלק שהרי אפי' כפרו אם בראשונה היה ראוי לחזור ולהשביען: **כפרו שניהן כאחת.** בתוך כדי דבור: **הראשון חייב.** אבל השני פטור שכיון שכפר הראשון שוב אין עד יחידי ראוי להגיד: **גמ' עד שישמעו מפיו.** בואו והעידוני: **שילח ביד עבדו.** התובע השביען ביד עבדו: **שאם אתם יודעין לו עדות.** לבעל דינו:

עד

למה אתה בא אחרינו שבועה שאין אנו יודעים לך עדות והן יודעים פטורין עד שישמעו מפי התובע בואו והעידוני.

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ז מהל' שבועות הל' יב סמג לאוין רמח:

לב ב ג מיי' שם הל' יג:

לג ד מיי' שם הל' יב סמג שם:

לד ה ו מיי' שם פ"ט הל' ג ופ"י שם הל' טז סמג שם:

לה ז ח מיי' שם הל' יח:

לו ט מיי' שם הל' יג:

לז י מיי' שם הל' יד:

לח כ מיי' שם הל' טו:

לט ל מ מיי' שם פ"ט הלכה ז:

רבינו חננאל

ודחי רב פפא ואמר רבנן בק"ו מיתו לה למושבע מפי עצמו. ומה מושבע מפי אחרים חייב כדכתיב ושמעה קול אלה מושבע מפי עצמו לא כל שכן: ואמרו ליה רבנן לרב פפא אי הכי מושבע גבי פקדון מפי אחרים לרבנן דאמרי בין מפי עצמו בין מפי אחרים כיון שכפר בו חייב. מנא להו שבועה מפי אחרים בפקדון והא וכחש כתיב מפי עצמו לאו דגמרי לה מעדות ובדון מינה [ומינה] פליגי. אמר להו אין. מההיא מתניתי' שמעינן לה אבל מהא מתני' לא: **מתני'** וחייבין על זדון השבועה כו'. פי' וחייבין קרבן בשבועת העדות במזיד כשוגג מדלא כתיב בשבועת העדות ונעלם. וחייבין על שגגת השבועה כגון שנעלם ממנו שהמועל בשבועת העדות חייב קרבן. אבל זכור העדות וכופר בה בזדון. ומה הן חייבין בזדון שבועת העדות קרבן עולה ויורד ואין חייבין על שגגתה. כלומר כיון שנעלמה ממנו עיקר העדות. אע"פ שידע כי הנשבע לשקר חייב בכאן פטור הוא מפני כי אנוס הוא לפיכך אינו חייב: לימא תנינא לרב כהנא ורב אסי שנעלמה מאחד מהן שמעתא דרב ונשבע ונמצא חילוף מה שאמר. ואמר לו רב אנוס אתה לבן אנסך שעמד בדעתך כי האמת עמך: ודחינן לא דמי דלמא הכא בשבועת [הערות] הוא דפטר האנוס דלא כתיב בה חיוב בנעלם אבל בשבועת בטוי דכתיב בה חיוב קרבן בנעלם אימא אפילו כי האי גוונא אע"ג דהוא אנוס מיחייב קמ"ל: ירושלמי. תני חזקיה כל מקום שנאמר חטא בתורה סתם אתה תופס הזדון כשגגה עד שיודיעך הכתוב שהיא שגגה: **מתני'** שבועת העדות כיצד אמר לעדים בואו והעידוני שבועה שאין אנו יודעין לך עדות או השביעם התובע ואמרו אמן חייבין פירוש כשהן מזידין בשבועה ובעדות או מזיד בעדות ושוגג בשבועה שאינו יודע שהנשבע לשקר חייב קרבן: אמר שמואל ראוהו שמטייל אחריהן אמרו לו

מסורת הש"ס

א) לקמן דף לו:. ב) כריתות ט. [לעיל כה: לקמן לה.]. ג) [לעיל כו:]. ד) לעיל כו. [וש"נ]. ה) לקמן דף לו:. ו) [לקמן לה.]. ז) ס"ל שתיקתן.

תורה אור השלם

1. אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתָיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יִבְטָא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע אָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה:

ויקרא ה ד

גליון הש"ם

גמ' דמייתי לה בק"ו. עי' מכות דף יד ע"ל בתי' הריטב"א ד"ה והלא דברים ק"ו:

מוסף רש"י

ובקרובין. שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון אצלו (לקמן לו.). **ושלא בפני ב"ד.** אם מפיו נשבע שהוליא שבועה מפיו, או שנעה אמן אחר שבועה ואח"כ הודה חייב קרבן, דכתיב וכחש בעמיתו כל דהו (שם). **ומפי אחרים.** שלא ענה אמן, כגון משביעני עליך שתחזיר לי פקדוני ואמר אין לך בידי, אינו חייב עד שיכפור בו בב"ד. משום דמושבע מפי אחרים בפקדון לא כתיב, ומשבועת העדות גמרינן ליה, וסבירא ליה לר"מ דון מינה ומינה, והתם בג"ד (שם). **וחכ"א בין מפי עצמו כו'.** דסבירי להו דון מינה ואוקי באתרה (שם). בכולן נאמר בהן ונעלם. בכל המביאין עולה ויורד שבאותה פרשה, כגון מעמא מקדש ושבועת בטוי, דכתיבי בהו שבועת העדות (כריתות ט. וכעי"ז לעיל כה:).

עד שישמעו מפי התובע. כולו והעידוני. ולקמן (לה.) ילוף לה מקרא: **אמר לאו דוקא.** אלא אורחא דמילתא נקט ואי לא שמועאל לא שמעינן לה מממיתין: **הכא נמי.** הוה אמינא לאו דוקא אי לא דאשמועינן שמועאל: **תנא הפס.** בפקדון אמר אמו דתנייה הכא: **פטורין.** דיליף לה לקמן (דף לה.) מאם לוא יגיד שכתוב אלא למדרש אם לו לא יגיד ונשא עונו שאשמע שהוא תובעה: **לא אמרתי כו'.** דכיון דאהגדה קפיד קרא על כרחך במקום הראוי להגדה קאי: **והא אי אפשר ללמוד.** וקס"ד דכאחת דקתני מתניתין מצומצמין אמר: **רבי יוסי הגלילי.** במסכת בכורות (דף יח.) דאל שלא ביכרה וילדה שני זכרים רבי יוסי הגלילי אומר שניהן להכן דאפשר ללמוד שיוציאו שניהם ביחד דאשם וחכ"א אי אפשר שלא יצא ראשו של אחד מהם תחלה והאחד אינו בכור ושניהם ספק וירעו עד שיתאחו והאחד לו והאחד להכן: **תלמיד לרב.** שלוש עליך רבי: **רב לתלמיד.** שלוש עליך: **עובדא הוי.** אין שניהם יכולין לומר שם תינוק הללו בשיעור זה: **כל אחד כתוך כדי דיבור של חבירו.** כשגמר זה כפירתו התחיל זה לדבר בתוך כדי שאילת שלום: **דלא כי האי תנא.** דלא כר' אלעזר ברבי שמעון: **המשביע עד אחד.** וכפר פטור העד מקרבן שבועת העדות: **מר סבר.** תנא קמא: **עד אחד כי אחי לשבועה אחי.** אם מעיד עליו שהוא חייב מנה אינו מחייבו ממון אלא שבועה לפיכך אין הגדתו משובה: **ומ"ם לממונא אחא.** ודרש קרא הכי לכל עון ולכל חטאת[1] דהייבו למכות ועונשין הוא דאינו אם אבל אם הוא לממון: **ואיסברא.** דמחייב ר' אלעזר בר' שמעון ממון על פי עד אחד וטעמא משום הכי הוא: **והאמר אביי הכל מודים בעד סוטה והכל מודים בעדי סוטה כו'.** ומפרש לה לקמן הכי יש עדות בסוטה שהכל מודים בה שהמשביע עד אחד חייב ויש עדות בסוטה שאף אם השביע שניהן וכפרו פטורין ומחלוקת בעדי סוטה יש עדות בסוטה שנחלקו בה חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע את שניהן וכפרו במחלוקתן שנחלקו במשביע עד אחד דממון. ומפירושא דמילתא דאביי לקמן שמעינן דטעמא דרבי אלעזר משום דקסבר דבר הגורם לממון כממון דמי ועד אחד גורם לממון הוא שאילו הוא העיד היה מחייבו שבועה ורוב בני אדם אין נשבעין לשקר והיה משלם: **בעד טומאה.** אם הביא שני עדי קינוי שהתרה בה אל תסתרי עם פלוני ושני עדי סתירה שנסתרה עמו אחרי כן ויש עד אחד שנטמאת בסתירה זו והשביע הבעל את העד להעיד ויפטר מכתובתה וכפר עדותו חייב דהא מפסידו ממון ממש: **דרחמנא היימניה.** כדאמר במסכת סוטה (דף לא.) ואם העיד היה פוטרו מכתובתה והוציל וכפר עדותו חייב: **ועד אין כה.** ודרשינן במסכת סוטה (שם:) כל מקום שנאמר עד שיפרוט לך הכתוב אחד וקאמר רחמנא ועד אין בה [במדבר ה] תרי אלא חד והיא לא נתפשה אסורה דעל כרחך היא לא נתפשה להתמיר עליה בא ולאוסרה: **והכל מודים בעדי סוטה.** שאפילו השביע שניהם וכפרו פטורין: **בעדי קינוי דגורם דגורם הוא.** אף אם העדנון עדיין אתה צריך לעדי סתירה וכשיבואו עדי סתירה אף הם אין מחייבין אותה להפסידה אלא גורמים הם שמביאין אותה לידי שתיית מים המאררים ושמא מילאת המים טוהה שנטמאת ותפסיד כתובתה: ומחלוקת

ואי ס"ד בב"ד מי מחייב. תימה דלמא קרא כי אתא לשבועה שאין אמו יודעין לך עדות שיש לך ביד פלוני חייבין ושעורין וכוסמין דתנא לקמן (דף לג.) דחייבין על כל אחת ואחת: **שבועה** שאין אנו יודעין לך עדות **טובא הוי.** דס"ד דצריך שתהא כפירה שייה תוך כדי דיבור של כפירה דאשוה ואם תאמר לימא כגון שהתחילו וסיימו בבת אחת אלא שאחד מיהר מעט יותר מחבירו וסיימו שייהם תוך כדי דיבור ויש לומר שאין רגילות כלל להעיד ב' עדים כאחת דתרי קאי לא משתמעי[6] אי נמי הוה מצי לשנויי הכי אלא שמתרץ האמת:

בתוך כדי דיבור של חבירו. פירוש רק שיתחילו תוך כדי דיבור של חבירו אע"פ שלא יהיו הכפירות תוך כדי דיבור ואם תאמר אמאי שני חייב לימא אני לא עשיתי כלום שכפר הראשון כבר ואילו היה חוזר בו תוך כדי דיבורו גם אני הייתי חוזר בי תוך כדי דיבורי ואומר ר"י דכיון שהעיד זה תוך כדי דיבור של ראשון חשיב כאילו שייהם העידו בבת אחת בגמלוס ויכול גם הראשון לחזור ולהודות תכ"ד של עדות שני כמו השני ואין לשני יותר שהות לחזור מלראשון אלא לשייהם שוין ולכך אין השני יכול לתלות כלום בחזרת הראשון:

הכל מודים בעד טומאה. ואין העד יכול לומר אלא עדותי ע"י עדי קינוי וסתירה תשתה ותמות ויפטר בעלה מן הכתובה דהרבה פעמים זכות תולה ונפסדת ע"י העד יותר ממה שנפסדת ע"י עדי סתירה משום דאיכא למימר שמא זכות יתלה לה ולא תשיבי אלא גורמים: הוה

עד שישמעו מפי התובע רץ אחריהן איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא כיון דרץ אחריהן כמאן דאמר להו דמי קמ"ל והא נמי תנינא שבועת העדות כיצד אמר לעדים בואו והעידוני שבועה כו' אמר אין לא אמר לא אמר לאו דוקא דאי לא תימא הכי גבי פקדון דקתני [6]שבועת הפקדון כיצד אמר לו תן לי פקדון שיש לי בידך ה"נ אמר אין לא אמר לא הא [1]וכחש בעמיתו כל דהו אלא אמר לאו דוקא הכא נמי לאו דוקא האי מאי אי אמרת בשלמא אמר דהכא דוקא תנא התם אטו הכא אלא אי אמרת לא אמר דהתם דוקא ולא אמר דהכא דוקא אמר אמר למה לי למיתנייה דלמא אורחא דמילתא קא משמע לן תניא כוותיה דשמואל ראוהו שבא אחריהן אמרו לו מה אתה בא אחרינו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות פטורין [2]ואם בפקדון חייבים: השביע עליהן חמשה פעמים כו': מגלן דאכפירה בב"ד הוא דמחייבי אחוץ לב"ד לא מחייבי אמר אביי אמר קרא [2]אם לא יגיד ונשא עונו לא אמרתי לך אלא במקום שאילו מגיד זה מתחייב זה ממון א"ל רב פפא לאביי אי הכי אימא שבועה גופא בב"ד אין ושלא בבית דין לא לא ס"ד דתניא [3]לאחת לחייב על כל אחת ואחת ואי ס"ד בב"ד מי מחייב על כל אחת ואחת [3]והתנן השביע עליהן חמשה פעמים בפני ב"ד וכפרו אין חייבין אלא אחת אמר ר' שמעון מה טעם הואיל ואינם יכולין לחזור ולהודות אלא לאו שמע מינה שבועה חוץ לב"ד כפירה בב"ד: כפרו שניהן כאחת חייבין: הא אי אפשר לצמצם אמר רב חסדא הא מני [4]ר' יוסי הגלילי היא דאמר אפשר לצמצם רבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן [5]כגון שכפרו שניהן בתוך כדי דיבור [5]ותוך כדי דיבור כדיבור דמי [7]א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא מכדי תוך כדי דיבור כמה הוי [8]דכדי שאילת תלמיד לרב [9](איכא דאמרי כדי שאילת הרב לתלמיד) עד דאמרי שבועה שאין אנו יודעין לך עדות טובא הוי א"ל [10]כל אחד ואחד תוך דיבורו של חבירו: בזה אחר זה הראשון חייב והשני פטור: מתני' דלא כי האי תנא [11]דתניא [12]משביע עד אחד פטור ורבי אלעזר ברבי שמעון מחייב לימא בהא קמיפלגי דמר סבר עד אחד כי אתא לשבועה הוא דקא אתא ומר סבר עד אחד כי אתא לממונא קא אתא ותיסברא האמר אביי הכל מודים בעד סוטה והכל מודים בעדי סוטה ומחלוקת בעדי סוטה הכל מודים בעד אחד והכל מודים בעד שכנגדו חשוד על השבועה אלא [13]דכ"ע עד אחד כי אתי לשבועה קא אתי והכא בהא קמיפלגי [14]מר סבר דבר הגורם לממון כממון דמי ומ"ם [15]לאו כממון דמי גופא אמר אביי הכל מודים בעד סוטה והכל מודים בעדי סוטה ומחלוקת בעדי סוטה הכל מודים בעד אחד והכל מודים בעד שכנגדו חשוד על השבועה [16]הכל מודים בעד סוטה שחייב בעד טומאה דרחמנא הימניה דכתיב [4]ועד אין בה כל שיש בה [17]והכל מודים בעדי סוטה שפטור בעדי קינוי דהוה גורם דגורם ומחלוקת

מ) [לקמן לו.]. כ) לעיל דף לא.. ג) [ינמות יט. כח. בכורות ע. יח. יח.]. ד) [מכות ו. ע"ש]. ה) [שם מיר כ: כא. כ"ק עג:]. ו) [במכות ו. ליתא לכל זה וכן משמע בתוס' כ"ק עג: ד"ה כי ע"ש]. ז) כ"ק דף קה:. ח) כתובות לד. כ"ק עא: לח: קה: פסחים ה: כט: לקמן לג.. ט) [דיבור זה שייך לעיל לא: אחר דיבור שלא ביד עבדו כו' לבעל דיבו]. י) [ויקרא ה:]. כ) [דברים יט:]. ל) [ר"ה כז.].

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיְיָ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בִּפְקֻדּוֹן אוֹ בְתִשּׂוּמֶת יָד אוֹ בְגֵזֶל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: ויקרא ה כא
2. וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה א
3. אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדָע וְאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה: ויקרא ה ד
4. וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זָרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמְאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה: במדבר ה יג

מוסף רש"י

כדי שאילת תלמיד לרב. שלוש עליך רבי, כדלמרינן בפרק מרובה (עב.) כי לית ליה לר' יוסי כדי שאילת תלמיד לרב כו' (רשב"ם ב"ב קכט:). **משביע עד אחד.** וכפר ואמר שבועה שאיני יודע לך עדות, פטור. העד מקרבן שבועת העדות, דהא לא הוה מקביל ליה לא הוה מחייב להילך אלא שבועה, ואע"ג דאיכא למימר דלמא לא משתבע, גורם לממון פטור (ב"ק קה:).

מ) א מיי' פ"ז מהל' שבועות הל' ה סמג לאוין רמח:
מא ב מיי' פ"י מהל' שבועות הל' יג:
מב ג מיי' שם פ"ב הל' יז ופ"כ מהל' עדות הל' ג ופ"מ מהל' אבל הל' מ ופ"ו מהל' מתנות הלכה ו ופ"ב מהלכות תמורה הלכה ד סמג עשין לו קז טוש"ע ח"ל סי' לד פעיף לא לב לג וסי' שמ פעיף כד כה ובוש"ע מ"מ סי' פ פעיף א בהגה וסי' רפא פעיף ז:
מג ד מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' יז סמג לאוין רמח:
מד ה מיי' שם פ"י הלכה יג:
מה ו מיי' שם הלכה ה:
מו ז מיי' פ"א מהל' טוען הל' ו סמג עשין פה טוש"ע מ"מ סי' פז פעיף א:
מז ח מיי' פ"י מהל' שבועות הלכה ז:
מח ט מיי' שם הל' מ:
מט י מיי' שם הלכה ז:

רבינו חננאל

תניא כוותיה דשמואל וכן הלכתא אבל בפקדון אע"ג דלא שמע מפי התובע אלא הוא נשבע מעצמו חייב שנאמר וכחש בעמיתו כל דהו: השביע עליהן ה' פעמים חוץ לב"ד ובאו לב"ד והודו פטורין. מנא לן ואמר אביי (שאם) [שנאמר אם] לא יגיד ונשא עונו. אימתי נושא עון בזמן מגיד [6] במקום שמתחייב הנתבע ממון ומקשי רב פפא אימא גם השבועה עצמה אם לא תהא בב"ד לא יהו חייבין. ורחי' לא מצית למימר הכי דתניא לאחת לחייבו על כל אחת ואחת והתנן השביע עליהן ה' פעמים בב"ד וכפרו אין חייבין אלא אחת כו' אלא לאו ש"מ שבועה חוץ לב"ד כפירה בב"ד ש"מ: **מתני'** כפרו שניהן כאחד חייבין. פירוש אין חייבין שניהם אלא עד שיכפרו שניהם בבת אחת: והא אי אפשר לצמצם. אמר רב חסדא הא מני ר' יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם. דתנן בבכורות פרק ב' רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשים כאחת. ר' יוסי הגלילי אומר שניהן להכן שנאמר הזכרים לה' וחכ"א אי אפשר לצמצם אלא אחד לו ואחד להכן. ר' יוחנן אמר אפילו תימא רבנן הכא במאי עסקינן כגון שכפרו בתוך כדי דבור כדי שאילת שלום תלמיד לרב כל אחד ואחד בתוך כדי דבור של חבירו: **פיסקא** כפרו זה אחר זה הראשון חייב והשני פטור. מתני' דלא כר' אלעזר בר' שמעון דתניא המשביע עד אחד פטור ור' אלעזר בר' שמעון מחייב נימא בהא פליגי תנא קמא סבר עד אחד שלכך לשבועה הוא דאתא הלכך פטור. דהא ליתא תביעת ממון. ור' אלעזר

בר' שמעון סבר עד אחד לממון הוא דאתא: איני והאמר אביי הכל מודים בעד סוטה שחייב. בעד טומאה דכתיב ועד אין בה כל שיש בה כו'. ואמרינן אלא כולי עלמא עד אחד לשבועה הוא דאתא ובהא פליגי. תנא קמא סבר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי ור' אלעזר בר' שמעון סבר כממון דמי: גופא אמר אביי הכל מודים במשביע עד סוטה וכפר בו שחייב בעד טומאה דרחמנא אמר ועד אין בה כל שיש בה. והכל מודים במשביע עדי סוטה וכפרו שפטורין בעדי קינוי דהא גורם דגורם עדי קינוי גורמין לעדי סתירה ועדי סתירה גורמין לממון:

---

6) נ"ל נושא עון בזמן שאינו מגיד במקום שאילו מגיד מתחייב הנתבע ממון.

הוה ליה בגזלן. משום דכל דבר מחזיקין ליה בחזקת מי שהיה בידו ואם היו שני עדים לא הוה מהימן למימר לידי חטפי השתא נמי כיון דמודה הוה ליה כגזלן ומ"מ ומיהמניה בשבועה דדידיה חטף מיגו דאי בעי אמר לא חטפי והוה מהימן בשבועה דכה"ג אמר בסוף המוכר את הבית (ב"ב דף ע:) גבי מפקיד אצל חבירו בשטר דנאמן לומר בשבועה המזרמי לך ולא מ"ל ליה היאך שטרך בידי מאי בעי במיגו דאי בעי אמר נאנסו נאמן בשבועה (ה) וש לומר דירא לשקר בדבר שהעד מכחישו כלאשכחן בחזקת הבתים (שם דף לב: ושם) גבי רבא בר שרשום דקאמר לקוח בידי לא מצית אמרת דהא נפק עלה קלא דארעא דיתמי היא ואין אדם טוען בלון דבר שהקול מכחישו מיהו לריכא לטעמא דמחויב שבועה ואינו יכול לישבע דמשום דבלא שבועה לא היה חושש להכחיש את העד ואיכא מיגו אצל לישבע בדבר שהעד מכחישו זה ודאי קשה לו כמו בדבר שהקול מכחישו: **ואמר** מר חזרה שבועה למחויב לה. תימה דהוה ליה למימר (ב) ואמר יחלוקו דהכי הלכתא דאמר לקמן פרק כל הנשבעין (דף מז. ושם) עבד רב נחמן עובדא יחלוקו ועוד תימה דר' אבא הוא דאומר חזרה שבועה למחויב לה כדמוכח התם מנסכא דהכא ומ"כ הוה ליה למימר הכל מודים בעד אחד וכשנגדו חשוד דמייב כר' אבא:

שמע מינה משביע עדי קרקע חייב. קאי נמי אהכל מודים בעד סוטה:

אבל בפירה והודאה אימא לא. (ג) קלת תימה להר"ר יעקב דאורליינ"ש דכפירה והודאה שמעינן נמי מרישא דטעמא דכפר תוך כדי דיבור אף שני חייב משום דראשון נמי יכול לחזור ולדיין ולהודות דאי נאו דיכול לחזור ולהודות שני אמאי חייב: הא

ומחלוקת בעדי סוטה בעדי סתירה מר סבר דבר הגורם לממון כממון דמי וחייב ומר סבר אלאו כממון דמי ופטור הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה הכל מודים בעד אחד דר' אבא בהכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה דחשיד מאן אילימא דחשיד לוה דאמר ליה מלוה אי אתית אסהדת לי הוה משתבענא ושקילנא ולימא ליה מי יימר דמשתבעת אלא כגון ששניהן חשודין דאמר מר חזרה שבועה למחויב לה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם הכל מודים בעד אחד דר' אבא דהוא גברא דחטף נסכא מחבריה אתא לקמיה דר' אמי הוה יתיב ר' אבא קמיה אזל אייתי חד סהדא דמיחטף חטפה מיניה אמר ליה אין חטפי ודידי חטפי א"ר אמי היכי לדייני דייני להאי דינא לישלם ליכא תרי סהדי ליפטריה הא איכא חד סהדא דמחטף חטף לישתבע כיון דאמר אין חטפי ודידי חטפי הוה ליה כגזלן א"ל ר' אבא יהוה ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע וכל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם אמר רב פפא הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב והכל מודים בעד מיתה שהוא פטור הכל מודים בעד מיתה שהוא פטור דאמר לה לדידה ולא אמר להו לבית דין דתנן האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתיבם הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב דלא אמר לדידה ולא אמר להו לבית דין שמע מינה משביע עדי קרקע חייב דלמא דתפישא מטלטלי: כפר אחד והודה אחד כו': השתא בזה אחר זה דתרוייהו קא כפרי אמרת הראשון חייב והשני פטור כפר אחד והודה אחד מיבעיא לא צריכא כגון שכפרו שניהן וחזר אחד מהן והודה בתוך כדי דיבור והא קא משמע לן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי בשלמא לרב חסדא דמוקי לה לההוא כרבי יוסי הגלילי רישא אפשר לצמצם וסיפא איצטריך לאשמועינן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי אלא לרבי יוחנן רישא תוך כדי דיבור סיפא תוך כדי דיבור תרתי למה לי מהו דתימא ה"מ כפירה וכפירה אבל כפירה והודאה אימא לא קמ"ל: היו שתי כיתי עדים כפרה הראשונה ואח"כ כפרה השניה: בשלמא שניה תתחייב דכפרה לה ראשונה אלא ראשונה אמאי הא

מוהה בה: **הוה ליה מחויב שבועה.** על כרחו אם בא להחזיק בה הוא עליו ליטבע שלא חטף שאין החוטף נאמן לומר שלי חטפתי חזו היא השבועה שהעד מחייבו ליטבע על מה שהעד מעיד ואינו יכול ליטבע שהרי מודה לדבריו: **בעד מיפס.** בעד אחד היודע באמה שמת בעלה והשביעתו שיעיד בה כדי שתטול כתובתה מן היורשים: **שהוא פטור.** ואע"ג שעד אחד נאמן בעדות זו והפסידה ממון בכפירתו: **כגון דאמר לה לדידה.** תוך נ"ד מת בעליך ולא אמר עדותו בנ"ד כשהשביעתו לפי שהיא יכולה ליילך לנ"ד ולומר מת בעלי ולא תהא לריכה לשוס עד דתנן האשה שאמרה כו' והיא עצמה נאמנת: **ש"מ משביע עדי קרקע חייב.** לשון שאילה היא. מהכא נשמע דסבירא ליה לרב פפא שהמשביע עדים על עדות קרקע וכפרו שחייבים ולקמן (דף מז:) פליגי תנאי ואמוראי ועד אמיתה) עד קרקע הוא שהכתובה אינה נגבת אלא מן הקרקע. ומשני דלמא הא דרב פפא דהוי תפסה מטלטלי דבעל מחייב ואם העיד זה עדותו היתה מופסמת בכתובתה: **השתא בזה אחר זה דתרוייהו כפרי.** דמאי למימר דראשון מה מועיל לן אם העדתין אלא כפר השני אפי' הכי אמרת הראשון חייב הואיל ועדיין לא כפר השני: **כפר האחד והודה אחד מיבעיא.** דהכופר חייב: **הא קמ"ל דתוך כדי דיבור כדיבור דמי.** ויכול לחזור וכי איצטריך מתני' אלו לאשמועינן חיובא דכופר אלא לאשמועינן דהשני פטור: **בשלמא לרב חסדא דמוקי לההיא.** דכפרו שניהן כאחת במלומנין וכו' יוסי הגלילי אכתי לא אשמעינן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי איצטריך לאשמועינן הכא פטורא דשני לאגמורי לן דכדיבור דמי: **כפירה וכפירה.** כפר השני בתוך כדי דיבורו של הראשון אשמועינן רישא דהוי חייב כאחת לחייביה לשני ובסיפא אשמועינן כפר וחזר והודה בתוך כדי דיבור דיכול לחזור בו ועדות האחרונה עדות: **דכפרה לה ראשונה.** ואין לו עדים אלא אלו ונמצא שהפסידוהו בכפירתן: הא

כתי עדים כפרה הראשונה ואח"כ כפרה השניה שתיהן חייבות מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתיהן ואקשינן בשלמא שניה חייבין דכבר כפרה לה הראשונה אלא ראשונה אמאי חייבין

ומחלוקת בעדי סוטה. אותו מחלוקת שנחלקו חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע עד אחד של ממון באותו מחלוקת עצמו חלוקים הם במשביע שני עדי סתירת סוטה וכפרו דלרבי אלעזר דמחייב במשביע עד אחד דממון משום דבר הגורם לממון מחייב נמי בהני שאילו העידו שמא היו גורמין לה שתהא מודה מיראת בדיקת מים: **הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה.** מי שבעל דינו חשוד על השבועה וכופר לו ממון ועד אחד יודע בו והשביעו זה שיעיד וכפר שהוא חייב זאת אחד מן הנשבעין ונוטלין כלאמרינן בפ' כל הנשבעין (לקמן דף מד:). הלכך אילו העיד וחייב את החשוד שבועה היו נ"ד מגלגלין את השבועה על זה ליטבע וליטול: **והכל מודים בעד דר' אבא.** במשביע עד אחד כעין מעשה דר' אבא דאמר לקמן שהוא חייב כדמפרש ואזיל: **מי יימר דמשכחת.** ואכתי גורם לממון הוא דהוי ולרבנן פטור: **דאמר מר.** לקמן בפרק כל הנשבעין היכא דשניהן חשודין חזרה שבועה על המחויב אותה ומתוך שאינו יכול ליטבע שהוא חשוד הוא משלם שהרי אי שבועה לו תשלומין מוטלין עליו. הלכך המשביע עד אחד היודע בדבר וכפר חייב העד קרבן שבועה שאם העיד נתחייב הלוה שבועה ואין כאן שבועה מאחר ששניהן חשודין אלא תשלומין: **נסבא.** מתיבת כסף מושך לשון (ישעיה מ) הפסל נסך חרש: **חטפי ודידי חטפי.** שלי חטפתי שאתה גזלתו ממני: **ליפטריה.** מלהחזירו שהרי אין כאן שני עדים ומיגו דאי בעי אמר לא חטפתי כי אמר נמי דידי חטפתי נאמן: **איכא חד סהדא.** דחטפה מיניה ואי הוה אמר לא חטפתי היה צריך ליטבע להכחיש העד: **ליטלם.** שאין כל החוטפין נאמנים לומר שלי גזלתי דא"כ אין לך גזלן שמשלם ואפילו יש עדים: **ליכא תרי סהדי.** דחטפה ואיכא למימר מיגו: **לשתבע.** שבועה שהעד מחייבו: **כיון דאמר אין חטפי.** הוה ליה כגזלן והמתחייב שבועה על פי עד אחד צריך ליטבע על מה שהעד מעיד והכחיש את העד וזה אינו יכול ליטבע על כך שהרי מודה הוא לדברי העד שחטפה והוה אי גברא אצל שבועה זו כגזלן אצל כל שבועות שאינו יכול ליטבע עליהן אף זה בשבועה זו אינו יכול ליטבע שהרי מודה בה: **הוה ליה מחויב שבועה.** על כרחו אם בא להחזיק בה הוא עליו ליטבע שלא חטף שאין החוטף נאמן לומר שלי חטפתי חזו היא השבועה שהעד מחייבו ליטבע על מה שהעד מעיד ואינו יכול ליטבע שהרי מודה לדבריו: **בעד מיפס.** בעד אחד היודע באמה שמת בעלה והשביעתו שיעיד בה כדי שתטול כתובתה מן היורשים: **שהוא פטור.** ואע"ג שעד אחד נאמן בעדות זו והפסידה ממון בכפירתו: **כגון דאמר לה לדידה.** תוך נ"ד מת בעליך ולא אמר עדותו בנ"ד כשהשביעתו לפי שהיא יכולה ליילך לנ"ד ולומר מת בעלי ולא תהא לריכה לשוס עד דתנן האשה שאמרה כו' והיא עצמה נאמנת: **ש"מ משביע עדי קרקע חייב.** לשון שאילה היא. מהכא נשמע דסבירא ליה לרב פפא שהמשביע עדים על עדות קרקע וכפרו שחייבים ולקמן (דף מז:) פליגי תנאי ואמוראי ועד אמיתה) עד קרקע הוא שהכתובה אינה נגבת אלא מן הקרקע. ומשני דלמא הא דרב פפא דהוי תפסה מטלטלי דבעל מחייב ואם העיד זה עדותו היתה מופסמת בכתובתה: **השתא בזה אחר זה דתרוייהו כפרי.** דמאי למימר דראשון מה מועיל לן אם העדתין אלא כפר השני אפי' הכי אמרת הראשון חייב הואיל ועדיין לא כפר השני: **כפר האחד והודה אחד מיבעיא.** דהכופר חייב: **הא קמ"ל דתוך כדי דיבור כדיבור דמי.** ויכול לחזור וכי איצטריך מתני' אלו לאשמועינן חיובא דכופר אלא לאשמועינן דהשני פטור: **בשלמא לרב חסדא דמוקי לההיא.** דכפרו שניהן כאחת במלומנין וכו' יוסי הגלילי אכתי לא אשמעינן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי איצטריך לאשמועינן הכא פטורא דשני לאגמורי לן דכדיבור דמי: **כפירה וכפירה.** כפר השני בתוך כדי דיבורו של הראשון אשמועינן רישא דהוי חייב כאחת לחייביה לשני ובסיפא אשמועינן כפר וחזר והודה בתוך כדי דיבור דיכול לחזור בו ועדות האחרונה עדות: **דכפרה לה ראשונה.** ואין לו עדים אלא אלו ונמצא שהפסידוהו בכפירתן: הא

ג א מיי' פ"י מהל' שבועות הל' ז:

נא ב ג ד מיי' שם הל' ט והלכה י:

נב ה ו מיי' פ"ז מהל' טוען הלכה ח ופ"ד מהלכות גזילה הל' יד ועיין בכ"מ סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' עה סעיף יג וסי' שסד ס"ג:

נג ז מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' עו סמג עשין ו טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף מג:

נד ח מיי' פ"י מהל' שבועות הל' יא:

נה ט מיי' שם הל' יב:

נו י מיי' שם הל' יד:

רבינו חננאל

ומחלוקת בעדי סתירה. לאמר דאמר דבר הגורם לממון כממון כו'. נמצא עד אחד בחביעת ממון כעדי סתירה בסוטה: הכל מודים במשביע בעד אחד כגון ההוא גברא דחטף נסכא מחבריה קמי חד סהדא ואמר אין חטפי ודידי חטפי. ואשבעיה וכפר בו דחייב דעדות ממון היא כו' אבא דאמר הוה ליה מחויב שבועה דאוריית' ואינו יכול לישבע דהא איכא חד סהדא דחטפיה והוא לא כפר אלא מודה דחטף. וכל המחויב שבועה שאינו יכול לישבע משלם: והכל מודים בנושה בחברו מנה בעד אחד והיו שניהן חשודין והשביע העד וכפר בו שחייב דעדות ממון הוא. דאמר מר אם שניהן חשודין חזרה שבועה למחויב לה ואינו יכול לישבע ומשלם: אמר רב פפא הכל מודין במשביע עד מיתה וכפר בו דפטור בדלא אסהיד בבי דינא. אבל אחוי לה לדידה דהא יכולה היא ליילך לב"ד ולומר מת בעלי ותטול כתובתה על פיה דתנן האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתיבם כו'. בית שמאי אומרים תנשא ותטול כתובתה וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי (יבמות קיז) והכל מודים במשבעת עד שראה מיתת בעלה וכפר בו שחייב. בדלא אמר לא לה ולא (לחברתה) לב"ד דהא מפסידה כתובתה. ואקשינן והא כתובת אשה ממקרקעי היא. והמשביע עדי קרקע לא איפשיטא שחייבין. ודחינן דלמא דתפיסא לה מטלטלי מחיים. וקי"ל דאי תפשה מטלטלי נפרעת מהן: כפר א' והודה אחד הכופר חייב ואוקמה רב חסדא בשכפרו שתיהן וחזר אחד מהן בתוך כדי דבור והודה ומוקים לה לרישא באפשר לצמצם וסיפא בתוך כדי דבור. ור' יוחנן מוקים לרישא ולסיפא בתוך כדי דבור ורישא כפירה וכפירה וסיפא כפירה והודאה. מהו דתימא כפירה והודאה לא קמ"ל: **מתני'** היו לו שתי

מסורת הש"ס

(ה) (לקמן מז.), ב) לקמן דף מז. ב"ב דף לג:, ג) [ע' תוס' לקמן מז. ד"ה הוסן], ד) יבמות דף לג: ודף קיד: עדיות פ"ל מי"ב, ה) [לקמן לז.], ו) בס"ל: מיתה,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הוה ליה וכו' וי"ל דיבת. נ"ב בחזקת הבתים דף לד מבואר בתוס' דמסקי דבפיר אמרינן מיגו בכה"ג והכי משמע בספר תרומת הדשן פי' שלי"ה דדברי התוס' פתרי אהדדי: (ב) ד"ה ואמר וכו' דהוה ליה למימר יחלוקו כל"ל ותיבת ואמר נמחק: (ג) ד"ה אבל וכו' קלת תימה. נ"ב והר"ן תירץ קושית זו ע"ש:

מוסף רש"י

היכי לדייני דייני להאי דינא. שאילו היו שנים מעידים אותו שחטף היינו מחייבין אותו לשלם, שאין אדם נאמן לחטוף דבר מיד חבירו ולומר שלי אני חוטף אלא אם כן יש לו עדים, דהעמד ממון על חזקתו הוה המוחזק בו אין אדם יכול להוציאו ממנו בלא ראיה, והחוטף ממנו גזלן גמור ואי נמי לא היה כאן עד אחד שחטף, כי אמר נמי חטפי ודידי חטפי מהימן, מיגו דאי הוה בעי הוה אמר לא חטפי, שהרי אנו רואים אותו מוחזק בממון, אי נמי כי איכא חד עד שחטף אילו היה זה מכחישו ליטר לא חטפתי היה נשבע אלא חטף להכחיש את העד, דעד אחד קם הוא לשבועה, וכו' דרכים הללו היה הדין פשוט, אבל הכא דאיכא עד אחד שחטף וזה אינו מכחישו אלא מודה שוודאי חטף ודידיה חטף, היכי לדייניו דייני להאי דינא (רשב"ם ב"ב לד:). לישלם. הכא מודה דחטף ולא כל הימנו של כל חוטף לומר שלי חטפתי, **ליכא** תרי סהדי. ומיגו דאי בעי למימר לא חטפי, מהימן נמי למימר דידי חטפי (לקמן מז:). **ליפטריה.** משום האי מיגו, הא איכא חד סהדא. ואי אמר לא חטפתי הוה בעי לאשתבועי להכחיש את העד (שם). לישתבע. את השבועה שהעד מחייבו אינו יכול, הכא מודה דחטף והעד מחייבו ליטבע אלא חטף, ואגב הך שבועה הוא פטור כגזלן אצל כל שבועות, והא ליכא למימר ליטבע דדידיה חטף, שאין זו שבועה המוטלת עליו (שם). **מת בעלי תנשא.** אם אין כאן יבום (יבמות צג:).

ומחלוקת בעדי סוטה בעדי סתירה מר סבר דבר הגורם לממון כממון דמי וחייב ומר סבר אלאו כממון דמי ופטור הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה הכל מודים בעד אחד דר' אבא הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה דחשיד מאן אילימא דחשיד לוה דאמר ליה מלוה אי אתית אסהדת לי הוה משתבענא ושקילנא ולימא ליה מי יימר דמשתבעת אלא כגון ששניהן חשודין דאמר מר חזרה שבועה למחויב לה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם הכל מודים בעד אחד דר' אבא דהוא גברא דחטף נסכא מחבריה אתא לקמיה דר' אמי הוה יתיב ר' אבא קמיה אזל אייתי חד סהדא דמיחטף חטפה מיניה אמר ליה אין חטפי ודידי חטפי א"ר אמי היכי לדייני דייני להאי דינא לישלם ליכא תרי סהדי ליפטריה הא איכא חד סהדא דמחטף חטף לישתבע כיון דאמר אין חטפי ודידי חטפי הוה ליה כגזלן א"ל ר' אבא יהוה ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע וכל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם אמר רב פפא הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב והכל מודים בעד מיתה שהוא פטור הכל מודים בעד מיתה שהוא פטור דאמר לה לדידה ולא אמר להו לבית דין דתנן האשה שאמרה מת בעלי תנשא מת בעלי תתיבם הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב דלא אמר לדידה ולא אמר להו לבית דין שמע מינה משביע עדי קרקע חייב דלמא דתפישא מטלטלי: כפר אחד והודה אחד כו': השתא בזה אחר זה דתרוייהו קא כפרי אמרת הראשון חייב והשני פטור כפר אחד והודה אחד מיבעיא לא צריכא כגון שכפרו שניהן וחזר אחד מהן והודה בתוך כדי דיבור והא קא משמע לן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי בשלמא לרב חסדא דמוקי לה לההוא כרבי יוסי הגלילי רישא אפשר לצמצם וסיפא איצטריך לאשמועינן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי אלא לרבי יוחנן רישא תוך כדי דיבור סיפא תוך כדי דיבור תרתי למה לי מהו דתימא ה"מ כפירה וכפירה אבל כפירה והודאה אימא לא קמ"ל: היו שתי כיתי עדים כפרה הראשונה ואח"כ כפרה השניה: בשלמא שניה תתחייב דכפרה לה ראשונה אלא ראשונה אמאי

הא

הא קיימא שניה. ומה הפסידוהו הראשונים: **קרובים בנשותיהם.** נשאו שתי אחיות ואין כשירין בעדות אחת נמצא שלא היה לו עדות כשכפרה ראשונה אלא הם לבדם. וכי תימא למה לי למתניה איצטריך כגון שנתי האחיות הללו גוססות: **למיתה.** הוו להו כאילו מתו ומתפטר כת ראשונה דהא קיימא כת שניה: **קמ"ל דשתא מיהא הא לא שכיב.** ולימדך שהגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו[1] ואף על פי שרובן למיתה: **מתני' תשומת יד.** הלוואה שעשה בידו ממון: **ואבידה.** שמצא אבידה: **חטין ושעורין וכוסמין כו'.** ריש אשמועינן מין אחד ותביעות חלוקות וסיפא אשמועינן תביעה אחת כולה פקדון ומיני חלוקין: **ושהכני בני.** הכאה שאין בה חבורה שאינו חייב עליו מיתה שהמכה אביו אינו חייב אא"כ עשה בו חבורה[2] וכיון דליכא מיתה איכא ממון דנוסת: **ושאכל בי חבירי.** משום יוה"כ נקט ליה דאע"ג דענוש כרת חייב ממון. והיך דלעיל נקט משום חצי נזק כדמפרש בגמרא א"נ לאשמועינן דהמשביע עדי קנס חייבים. ושהכני בני נקט לאשמועינן דהואיל ואין בה חבורה אין בה מיתה וחייב ממון: **גמ' דר' אלעזר בר"ש.** בפרק מרובה (ב"ק דף עה.): **יבואו עדים ויעידוהו.** ויתחייב ואינו נפטר בהודאה דאשמה דכי אמרי' מודה בקנס פטור דנפקא לן ב"ק (דף מד:) מאשר ירשיעון אלהים[3] פרט למרשיע את עצמו ה"מ היכא דלא אתו עדים אבל אם עדים קנס אפומיה דידיה אכל אתו שהדי בתר הכי משלם: **לא תיבעי לך.** דחייבין שהרי הפסידוהו בכפירתן: **כי תיבעי לך כו'.** זה השביעון קודם שהודה בעל דין ואם העידוהו היה מתחייב ומיהו הא מיבעיא לן אי מיחייבי או לאו משום דאיכא למימר קנס לאו ממון גמור הוא דהא אי הוה מודה מיפטר לגמרי ואיכא למימר נמי כל כמה דלא אודי ממון הוא: **ורבנן דהתם כמאן סבירא להו.** הש"ס פריך עלה דהא בעיא ורבנן דהתם דפליגי במודה בקנס דבעי' להא בעיא אליבייהו כמאן סבירא להו בחידך פלוגתא דאיפלגו לעיל רבנן ור' אלעזר בר"ש דמשביע עד אחד: **אי כר"א בר"ש.** סבירא להו בהא דדבר הגורם לממון דמי מאי מספקא לן דמשביע עדי קנס א"נ לאו ממונא הוא בגיר מגורם לממון לא הוי דהא כי לא מודה משלם ממון ותפשוט לך דמיחייבי קרבן שבועה משום גורם לממון: **אלא כרבנן דהכא כו'.** הכי מבעיא לן אי רבנן דהתם דפטרי במודה בקנס ואח"כ נאו עדים סבירא להו כרבנן דהכא דגורם לממון לאו בממון דמי קנס קודם הודאה מאי מדמית ליה לממון או גורם לממון מי אמרינן כיון דאי הוה מודה קודם עדים מיפטר עולמית אין זה ממון: **או דלמא השתא מיהא.** כשמשביע זה את העדים לאו אודי ואי הוה מסהדי הוו מחייבי ליה ואין זה גורם לממון אלא ממון גמור: **הניחא למ"ד כו'.** פלוגתא היא בב"ק (דף טו.) ובכתובות (דף מא.): **חצי נזק צרורות.** בהמה שהיתה מהלכת בדרך והיו צרורות מתחזין מתחת רגליה ושברה את הכלים משלמת חצי נזק ואע"פ שאין זה שיעור הנאה תולדה דרגל ולאו תולדה דקרן תמה וה"ל לשלומי נזק שלם הלכה למשה מסיני הוא לחצי נזק וההוא חצי נזק ממונא הוא דהא לאו תולדה דקרן הוא: **משום כושם ופגם.** דהא איכא ממון דקנס דבר הקלוב בתורה כגון ל' של עבד בין עבד יקר בין עבד זול וכן נ' של אונס ושל מפתה שוים בכל הנשים אבל בושת הכל לפי המביים והמתביים [כתובות מ.] לכן הוי ממון וכן פגם. [3]בתולה כתובתה מתתים ובעולה מנה: אלא כיון דתרלת כולה מתני' בממון: **מאי קמ"ל.** נימא אחת או שתים ונשתוק: **ריש"א קמ"ל דחצי נזק צרורות ממונא הוא.** ואיידי דתנייה הא תנא בהדי' תשלומי ד' וה' ואונס ומפתה דממון שאין משתלם בראש הוא דומיא דחצי נזק שאין משתלם בראש ודכוותה משנינן בשמעתא קמייתא דשנהדרין (דף ג.): **סיפא קמ"ל.** שחבל בי חבירי ביום הכפורים או הדליק גדישי לאפוקי מדר' נחוניא דאמר המתחייב כרת פטור מן התשלומין ואיידי דתנן להך תנא בהדייהו שהכני בני דקרובה לגד מיתה ואשמועינן דהואיל ואינו חייב מיתה בהכאה בלא חבורה חייב בתשלומין שהוציא

[1] א) לקמן דף לז:, ב) [שם ערכין יח. קידושין עא.: ניטין כח.], ג) רש"ל מ"ז [והרא"ש סוף פרק אלו מגלחין סי' לז מקיים גרסת זו], ד) [נ"ל ותעידוהו וכ"ה במשנה שבמשניות], ה) [ב"ק עה.], ו) [לעיל לב. וש"נ], ז) [כתובות מא. ב"ק טו. סנהדרין ג.], ח) ב"ק ג: [טו: כתובות מא:], ט) ספרים כט. לב. כתובות ל. מגילה ז: [תוספתא ב"ק פ"ז תוספתא מגילה פ"א], י) [שמות פ"א ה"א], כ) [סנהדרין פה:], ל) [שמות כב], מ) [ע' תוי"ט שמות ע"ז], נ) שיך לע"ב,

הגהות הב"ח

(א) גמ' השתא מיהא לא שכיב. נ"ב לפי דברי התוס' משמע דלא גרס' לה: (ב) שם אליבא דר' אלעזר בר"ש דאמר יבואו עדים ויעידו לא תיבעי לך כי תיבעי:

גליון הש"ס

גמ' רוב נוספין לשיתה קמ"ל. עי' בהרא"ש סוף מ"ק:

מוסף רש"י

קרובין בנשותיהן. נשואי שתי אחיות, דההיא שעתא לא חזו לאקודה, ואם תאמר למה לי למיתנא, איצטריך כגון שהיו נוספות בשתה שעה (לקמן לז:). מהו דתימא. קיימא לן רוב נוספות למיתה והוו להו כמתות, והוה ליה ממון שיש עליו עדים דלא מחייב לשבועה, קמ"ל. השתא מיהא לא שכיב, ואף על גב דרוב נוספין למיתה, כל זמן שלא מת מי הוא לכל דברים (שם). פלגא נזקא. שחייבה תורה שור תם (כתובות מא.) ממונא. דין הוא שישלמנו ואינו קנס, ונפקא מינה דאי מודה מקמי דאתו סהדי לא מיפטר (ב"ק טו.) דקסבר שתם שוורים נגחים הם ומדינא כולהו בני לשלומי דהוה ליה למינגחים, ורחמנא הוא דחס עליה (סנהדרין ג.). בחצי נזק צרורות. דמשתלם בנזק בהמה המהלכת והמתה צרורות מתחת רגליה והזיקה, דתנן בב"ק (ח.) דמשלמת חצי נזק, ובהכאה חצי נזק קי"ל בב"ק דהלכתא גמירי לה מסיני שהוא תולדה של רגל ופטורה בדה"כ כי רגל, ונזקי רגל לאו קנסא ניהו אלא ממונא, שהרי מועדת מתחילתה, וגבי צרורות הוא דלקיל רחמנא, וכיון דממונא הוא משלם על פי עצמו (כתובות מא:). ר' נחוניא בן הקנה היה עושה יוה"כ כשבת לתשלומין. המדליק גדיש ביוה"כ ומתחייב כרת, פטור מן התשלומין כאילו הדליקו בשבת שהוא מתחייב בנפשו מיתת ב"ד דפטיש לן דפטור מלשלם, כדכתיב (שמות כא) וגלה יהיה אמון עונש יענש, הא אם אמון יהיה לא יענש, אלא יוה"כ שמיתתו בידי שמים שנכרתים מיד ונכיו אמון הוא קרוי, שנאמר (בראשית מב) וקרהו אמון, הלכך פטור מלשלם (פסחים כט. ועי"ש לב. ומגילה ז: וכתובות ל.).

[2] ב) [שמות כא], ג) [ע' תוי"ט שמות ע"ז], ד) שיך לע"ב,

הא קיימא שניה אמר רבינא כו'. ומ"ת ומאי פריך הא בריש שבועת הפקדון (לקמן דף לז.) פריך הכי לרבה דאמר הכופר הכופר בממון שיש עליה עדים פטור ממתני' דהכא אלא דאשמועה אמאי הא קיימא שניה אלמא הכופר במלוה שיש עליה עדים חייב ורבה איתותב התם ומ"ת אמאי פריך דחייבים וי"ל דאע"ג דכופר במלוה שיש עליה עדים ולית הנהו קמן סבירא לן דחייב דלא כרבה לקמן מ"מ היכא דקיימי עדים קמן ס"ל להש"ס דחשיב כפירת דבריה בעלמא ואע"ג דבלאו מילתא דרבה הוצרך רבינא לשנויי כאן כגון שהיו קרובים בנשותיהן כו' מ"מ פריך מינה לקמן לרבה דאי לאו דרבה ה"מ למידחי דאפילו קיימי עדים קמן חשיב כפירה:

קרובים בנשותיהם. כגון שבשעת ראיית העדות היו רחוקים דבעינן תחלה וסופה בכשרות כדאמרינן בפרק י"ל (ב"ב דף קכח. ושם) והרוא דחזקת הבתים (שם דף מג. ושם) דבני העיר שנגנב ס"ת שלהן אין דנין בדייני אותה העיר דפריך ונסלקו בי תרי מיניהו ולידייני אע"ג דאין תחלתן בכשרות אין לדמות פסול דמחמת שנוגעין בעדות לפסול דקורבה או לשאר פסולין: **קא** משמע לן. אין לפרש קמ"ל דאין רוב גוססין למיתה דבהדיא מוכח בפ' כל הגט (גיטין דף כח.) דרובן למיתה אלא פירוש אע"ג דרוב גוססין למיתה השתא מיהא לא שכיב: **או** דלמא השתא מיהת הא לא אודי. תימה דתפשוט ממתניתין דס"פ שבועת הפקדון (לקמן דף לח:) דאנסת ופתית את בתי ר"ש פוטר משום דאינו משלם קנס ע"פ עצמו ואפילו רבנן לא מחייבי אלא משום דקסברי בושת ופגם קתבע ושבועת העדות מינה ילפינן מג"ש דתפטרו דעיקר שבועת העדות דמיירי בתביעת ממון לא גמרה אלא משבועת הפקדון ולאו פירכא היא דלקמן גבי שבועת הפקדון טעמא משום דלא כפר ליה ממונא שלא היה מתחייב בהודאתו כדאמרינן לקמן אבל הכא בשבועת העדות הוי כשאר ממון שאם היו מעידין היה מתחייב בהודאתו כדאמרינן לקמן שאם היו מעידין היה מתחייב הנתבע כממון אחר:

ושאנס איש פלוני או פתה את בתו. פי' בקונטר' די"מ בתו של עצמו וטעמא דפטורין משום דאיכא חיוב מיתה ואי אפשר להעמידו דאפילו בלא חיוב מיתה מאן קתבע השתא

[3] ג) [שם ערכין יח. קידושין עא.: ניטין כח.], ד) רש"ל מ"ז [והרא"ש סוף פרק אלו מגלחין סי' לז מקיים גרסת זו], ה) [נ"ל ותעידוהו וכ"ה במשנה שבמשניות], ו) [ב"ק עה.], ז) [לעיל לב. וש"נ], ח) [כתובות מא. ב"ק טו. סנהדרין ג.], ט) ב"ק ג: [טו: כתובות מא:], י) ספרים כט. לב. כתובות ל. מגילה ז: [תוספתא ב"ק פ"ז תוספתא מגילה פ"א], כ) [שמות פ"א ה"א], ל) [סנהדרין פה:], מ) [שמות כב], נ) [ע' תוי"ט שמות ע"ז], ס) שיך לע"ב,

נז א מיי' פ"י מהל' שבועות הל' טו:
נח ב ג מיי' שם פ"ט הל' טו:
נט ד ה מיי' שם הל' טו:
ס ו מיי' שם הל' ה:
סא ז מיי' פ"ג מהל' גניבה הל' ח ממג עשין עא טוש"מ סי' שמח:
סב ח מיי' פ"ט מהל' שבועות הל' ד:
סג ט מיי' פ"ב מהל' מזקי ממון הל' ז וס"ה מהלכות סנהדרין הל' ט סמג עשין מז לז טוש"ע ח"מ סי' ח סעיף א:
סד י מיי' פ"ב מהל' מזקי ממון הל' ז וס"ב שם הלכה ג [וס"ה מהל' סנהדרין הל' ט] סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף יח וסי' של סעי' ג:
סה כ ל מ מיי' פ"ט מהל' שבועות הל' ה:

רבינו חננאל

הא קיימא שניה ופריק רבינא כגון שהיתה שניה בשעת כפירת הכת הראשונה קרובין בנשותיהן לתובע או לנתבע שלא היו ראוין לעדות והיו נשותיהן גוססות באותה שעה. מהו דתימא רוב גוססין למיתה וכיון שהן גוססות כאילו מתו כבר וכת השניה כשרין לעדות הן: קמ"ל השתא מיהא הא לא מתו. ומשכחת לה כגון שראו עדות זו והן רחוקין שהיו כשרים ונתקרבו ונפסלה עדותן כל זמן שהן קרובין ואם מתו נשותיהן ונתרחקו חזרו לכשרותן וכשרין הן לדעיד העדות שהיתה מסורה בידם קודם שנתקרבו. דגרסינן בערכין פרק השג יד בנדר (דף יז:) אלא מעתה דהוא עד עד שיהא כשר מתחלתו ועד סופו בעינן. וכי תימא הכי נמי דהתניא היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו פקח ונתחרש פיתח ונסתמא שפר ונשתטה פסול. עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו ופתה בתו פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פיתח ונסתמא וחזר ונתפחח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר. זה הכלל תחלתו וסופו בכשרות כשר [1] תחלתו וסופו בפסלות פסול ופרקינן שאני התם דכתיב או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו (אם לא יגיד) בראיה והגדה תלה רחמנא והאיכא: **מתני'** משביע אני עליכם כו' שיש לי ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה. [כו']: **גמ'** איבעיא להו משביע עדי קנס מהו. אליבא דרבנן דאמרי מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור. וכרבנן דאמרי דבר הגורם לממון לאו כממון דמי. ת"ש משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שיש לי ביד פלוני צוחצי נזק וחצי נזק כו' ואוקימנא בחצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה דממונא הוא: שאנס איש פלוני ופתה את בתי כו'. אוקימנא משום בושת ופגם. מאי קמ"ל כולה ממונא הוא [כו']: ת"ש משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני

[1] ל) ל"ל תחלתו או סופו בפסלות וכ"כ בב"ב דף קכח